

Тема 7.3 : Дії спостерігача. Боротьба з авіацією противника.

Вид заняття: самостійне заняття;

Час: 2 години;

Місце: навчально-тренувальне містечко.

Навчально-виховна мета:

- *ознайомити* з основними способами визначення відстані до цілі із завданням, яке може отримати спостерігач;
- *вивчити* порядок доповіді про виявлення цілі та порядок огляду місцевості та місцевих предметів;
- *узагальнити* знання про порядок дій спостерігача та систематизувати знання з інженерного обладнання місця для спостереження;
- *тренувати* порядок визначення відстані до цілі, та порядок доповіді про виявлену ціль;
- *виховувати* впевненість у своїх діях, прийняття чіткого правильного рішення в будь яких ситуаціях.

Навчальні питання і розподіл часу:

Вступ	-5 хв.
1) Дії спостерігача при виявленні противника	- 25 хв.
2) Тренування у визначенні відстаней до цілі різними способами	- 25 хв.
3) Боротьба з авіацією противника	- 20 хв.
Підведення підсумків заняття	-5 хв.

Навчально-матеріальне забезпечення: обладнання НТМ, навчальні плакати «Пізнавальні знаки літаків іноземних армій », стенд «Ведення вогню по літакам та вертольотам загороджувальним способом », плакат «Положення для ведення вогню по повітряних цілях» та плакат «Вибір місця для спостереження».

Керівництво та навчальна література:

«Програма Захист Вітчизни».

Тактика – Одеса.

«Приемы и способы действия солдата в бою»: Учебник. – М.: Воениздат, 1988. – 271 с.

Рекомендації механізованим підрозділам щодо дій на полі бою в сучасних умовах. – К.: Головне управління бойової підготовки Головного командування Сухопутних військ Збройних Сил України. 2002. – 84 с.

Бойовий статут Сухопутних військ, частина III (взвод, відділення, танк). – К.: Варта, 1995. Збірник нормативів з бойової підготовки Сухопутних військ Збройних Сил України. – К.: 2001.

Дуков Р. Г. «Мотострелковое отделение в бою» – М.: Воениздат, 1973.

Меримский В. А. «Тактическая подготовка мотострелковых и танковых подразделений» – М.: Воениздат, 1987.

Методика тактической подготовки отделения и мотострелкового взвода. – М.: Воениздат, 1970.

Никитин Н. С. «Подразделения в бою» – М.: Воениздат, 1985.

Хід заняття:

I. Вступна частина

- Прийняти доповідь від чергового взводу (командира взводу);
- Перевірити наявність особового складу згідно списку журналу обліку успішності та готовності до заняття;
- Провести опитування матеріалу минулого заняття.

Питання для контролю рівня знань:

1). *Доповісти способи визначення відстані до цілі.*

2). *Доповісти обов'язки солдата в бою.*

- Скласти мотивацію, оголосити тему, мету заняття та порядок відпрацювання навчальних питань.

Організація заняття

1. Дії спостерігача при виявленні противника.

Завдання спостереження

Спостереження – це спосіб розвідки наземного і повітряного противника. Воно ведеться у всіх видах бойових дій. Для ведення спостереження в відділенні призначається спостерігач з числа солдатів.

Спостерігач повинен мати прилад спостереження (бінокль), карту чи схему місцевості, журнал спостереження, компас, годинник. Отримавши завдання від командира відділення спостерігач з'ясовує: орієнтири та умови спостереження, найменування місцевих предметів; сектор (смугу, напрямок, район, об'єкт) спостереження; відомості про противника та його підрозділи, де вибрати місце для спостереження і що зробити по його обладнанню та маскуванню, на що звернути особливу увагу; порядок доповіді про результати спостереження та сигнали оповіщення про повітряного противника.

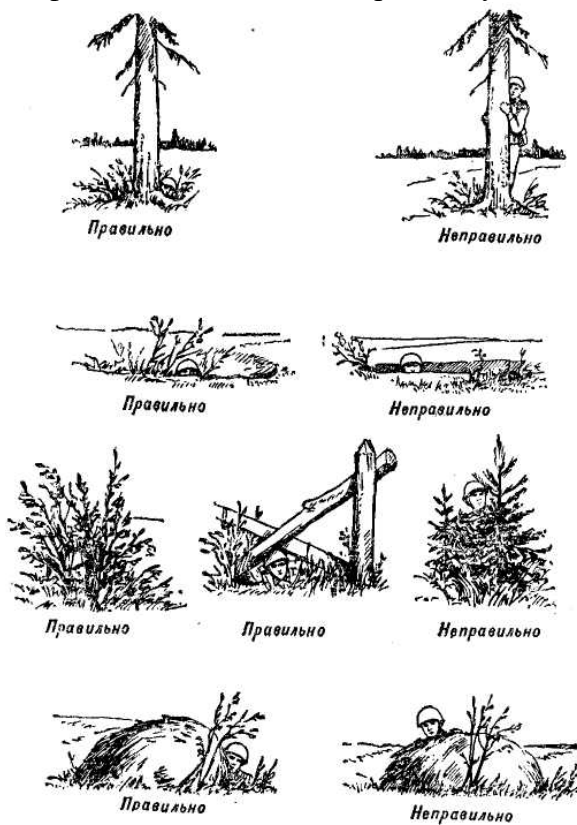
Вимоги до вибору, обладнання і маскування місця для ведення спостереження

З'ясувавши отримане завдання, спостерігач вибирає місце для спостереження, якщо воно не було призначене; визначає відстані до орієнтирів та характерних місцевих предметів в призначеному секторі, при цьому він постійно спостерігає за противником.

Місце для спостереження обладнується неподалік від командира відділення, щоб мати можливість у голос доповісти про результати спостереження. Воно повинно

забезпечувати добрий огляд, маскування, укриття від вогню противника і мати зручні підходи. Спостерігач розміщується так, щоб як можна більше бачити і чути, а самому бути невидимим для противника. Не треба розміщуватися на вершинах горбів, та курганів, поблизу окремих місцевих предметів (дерево, куц, будівлі, перехрестя доріг і таке інше.) Вони можуть бути орієнтирами і привертати увагу противника.

При розміщенні у окремого предмету зручніше розміщуватися навколо нього із сторони тіні. В окопі, воронці або канаві треба розташовуватися так, щоб позаду була насип, горб або куц, на фоні яких голова спостерігача була би непомітною.

Вибір місця для спостереження.

Основним місцем укриття спостерігача від вогню противника є окоп. Тому необхідно при першій можливості відрити його та замаскувати. При обладнанні окопу треба постійно вести спостереження за противником та бути у готовності до негайного відкриттю вогню. Для маскування використовуються підручні матеріали, які за своєю формою та фарбуванням не змінять загального фону місцевості навколо місця для спостереження.

Прийоми спостереження за противником, місцевістю і сигналами командира на місцевості

Призначений сектор спостереження розділяють на три зони. Глибина ближньої зони 400-500м, середньої – до 1000м, дальньої – до межі видимості. Межа зон на місцевості визначається за добре видимими орієнтирам або місцевим предметам. Огляд місцевості необхідно вести двома способами. При першому: огляд починається з ближньої зони і ведеться з права наліво в бік противника. Оглянувши ближчу зону, необхідно зором пройти за нею назад, для самоконтролю. Таким же чином оглядається середня і дальня зони. При цьому відкриті ділянки оглядаються швидше. Місця, де можуть скриватися вогневі засоби противника (скати, горби, балки, куці, будівлі і таке інше), оглядаються ретельно.

При іншому способі, спочатку оглядається повздовжні і поперечні шляхи, потім опушки лісу, гаю, країни населених пунктів, сади, а потім місцеві предмети. Виявити противника можна за демаскуючими ознаками. Такими ознаками можуть бути: сліди гусениці і коліс, стежки, які ведуть до укриття, пожовкле листя і трава, які використовувалися для маскуванню сховищ, зброї і військової техніки, поява диму там де він не повинен бути. При виявленні ознак присутності противника необхідно вивчити цю ділянку місцевості особливо ретельно за допомогою прибору спостереження і визначити характер цілі (об'єкта).

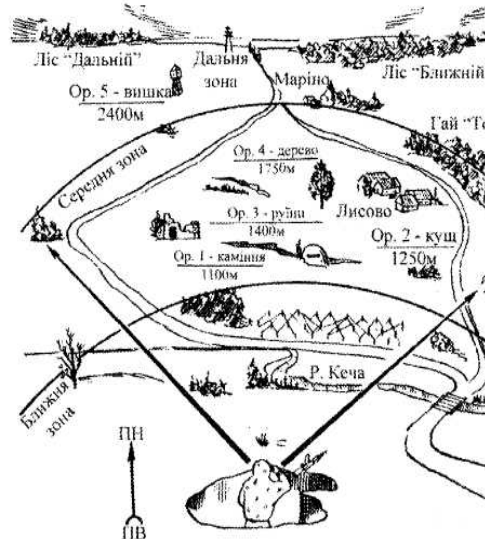

Схема орієнтирів (варіант).

2. Тренування у визначенні відстаней до цілі різними способами

Порядок визначення положення виявлених цілей та порядок доповіді про результати спостереження

Для визначення положення виявленої цілі на місцевості необхідно виміряти віддаленість її (праворуч чи ліворуч, далі чи ближче від найближчого орієнтира, відстань до якого вже відома). Віддалення ліворуч і праворуч визначається у тисячних, а віддалення по дальності - у метрах.

Доповідь про результати спостереження повинна бути коротка та чітка. Це надає можливість командирю одразу знайти те, що виявив спостерігач. Наприклад: «Орієнтир 3, ліворуч 0-30, ближче 100, біля пожовклого куща-кулемет противника». Результати спостереження заносяться до журналу спостереження за формою.

Час спостереження	Де та що виявлено	Кому та коли зроблено доповідь
5.20	21 лютого 2003 року Орієнтир 3, ліворуч 0-30, ближче 100, біля пожовклого куща — кулемет противника	Сержанту Петренко у 5.20

Від умілого спостереження у бою залежить виконання бойової задачі, а отже дії солдата-спостерігача повинні бути чіткими і вмілими.

Демаскуючі ознаки різних цілей, їх виявлення

Успіх спостереження залежить від вміння солдата спостерігача виявляти об'єкти (цілі) противника по демаскуючим ознакам.

До демаскуючих ознак відносяться:

- Характерні риси об'єктів;
- Колір об'єктів, якщо він відрізняється від кольору оточуючої місцевості;
- Положення цілей в бойовому порядку противника, їх характерне розташування у відношенні до місцевості і місцевих предметів;
- Контури цілей та тіні що падають від них ;
- Відблиски від скла і металевих частин зброї та бойової техніки;
- Ознаки діяльності – рух, звуки, вогню, дим, пил і таке інше;
- Сліди діяльності - витоптані місця, нові стежки, сліди від гусеничного і колісного транспорту, свіжовикопана земля, залишки будівельних матеріалів, вогнища та інше;
- Гармата яка веде вогонь по блиску і звуку пострілу, пилу після пострілу при сухому ґрунті;
- Вогнева позиція міномета за звуком пострілу та диму. Міномети, як правило, розташовують на відстані до 2 км від переднього краю в ярах, виярках, на зворотних схилах висот, у великих воронках від снарядів, мін та бомб, в ямах і промоїнах, біля крутих берегів річок, в чагарниках, на лісових галявинах та в інших місцях, що полегшують маскуванню мінометів та ускладнюють їх виявлення.

На відкритій місцевості міномети, як правило, встановлюють в окопах, які з'єднують між собою ходами сполучення. Звук пострілу з міномета глухий і легко відрізняється від інших звуків. Вночі звук чути краще ніж вдень. Звук пострілу завжди випереджає звук розриву міни.

Пускові установки протитанкових керованих ракет (ПТКР) розміщують, як правило, на танко небезпечних напрямках, поблизу височин та пагорбів, на їх схилах, околицях гаїв та чагарників, біля садів, на околицях населених пунктів, біля доріг та окремих споруд. Демаскуючими ознаками позицій ПТКР є: струмінь розжарених газів і траєкторія ракети при пострілі; дим і пил в місцях пуску, погано замасковані пускові установки; періодичний рух людей до одного й того ж місця. Пускові установки ПТКР можуть бути виявлені в момент висування на позиції із укриття, або під час скидання маскуючих елементів.

Протитанкові гранатомети можуть бути виявлені за полум'ям та хмарою диму і пилу, що утворюється при пострілі.

Танки і самохідні артилерійські установки під час руху демаскують себе шумом двигуна та брязканням гусениць, а в суху погоду, крім того, пилом, що піднімається.

Противник в обороні нерідко використовує танки як нерухомі броньовані вогневі точки, розміщуючи їх на спеціально обладнаних позиціях. Таку позицію танка можна виявити за свіжовикопаною землею і баштою танка, що виступає над окопом, а також за демаскуючими ознаками, характерними для протитанкових гармат.

Кулемет в окопі виявляють за такими ознаками: - насип поблизу кулемета буває вище, ніж на інших частинах окопів; - місцевість в секторі обстрілу розширена; - окоп для кулеметів часто виноситься від траншеї вперед; - дротяна загорожа, яка розміщена попереду кулемета, інколи має меншу висоту, ніж на решті загорожі.

Кулемет виявляють за звуком пострілів і за ледь видимим струменем білого диму на темному фоні, а в хмарну погоду, сутінки і вночі - за спалахами пострілів.

Взимку сніг попереду кулемета розтає та чорніє від порохового диму.

Демаскуючими ознаками спостережного пункту є періодична поява та швидке зникнення на певному місці людей, або голова спостерігача та прилади спостереження, що проєктуються на фоні якого-небудь місцевого предмету (на фоні неба). Телефонні дроти, що підходять до спостережного пункту, рух вздовж них телефоністів, що

прокладають або лагодять лінію, взимку - протоптані в снігу стежки, блиск оптичних приладів в тих випадках, коли сонце знаходиться позаду нашого спостерігача.

Дерева та земляні вогневі споруди завжди видно на місцевості у вигляді горбів, що інколи відрізняються від природних у вигляді темних плям, взимку сніг біля амбразури розтає і чорніє від порохового диму.

Демаскуючими ознаками мінного поля можуть бути: перекопана земля, пом'ята рослинність, пагорби над мінами, неприбрана після встановлення мін земля, просідання маскувального шару ґрунту над міною, зміна кольору трави, протягнуті над землею дроти та шнури, загублені або забуті підриивниками інструменти, упакування, етикетки від упакування, орієнтирні кілки, а інколи і знаки, що позначають мінне поле.

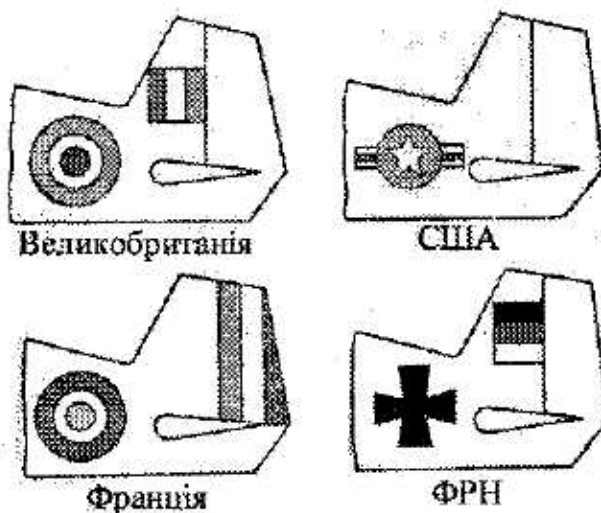
3. Боротьба з авіацією противника

Застосування стрілецької зброї для боротьби з низько літаючими повітряними цілями

Головною ударною силою військово-повітряних сил іноземних держав є тактична авіація. Бойові якості літаків та вертольотів тактичної авіації надають їй можливість вирішувати різні завдання. Основна її задача-підтримка сухопутних військ при наступі та обороні шляхом нанесення вогневого ураження наземному противнику на невеликих висотах.

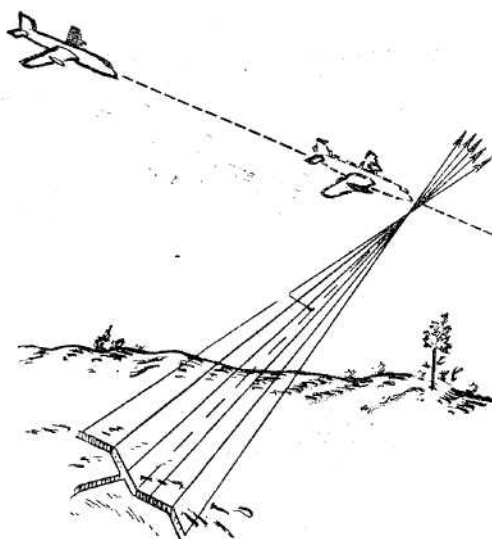
В сучасному загальновійськовому бою значно зросла роль армійської авіації. Армійська авіація тобто вертольоти вогневої підтримки, транспортні, спеціальні - широко застосовуються в сучасних локальних конфліктах. Вертольоти вогневої підтримки активно приймають участь у всіх видах бойових дій. Вони ефективно уражають танки і бронетранспортери вогнем протитанкових керованих ракет, вогнем пушок та кулеметів інші наземні цілі. Діють вертольоти невеликими групами, як правило з положення засідки, завдав удару стрімко зникають. Характерна риса дій вертольотів - раптовість. Бойові вертольоти дуже маневрені, мають високу швидкість та захист від вогню противника. Транспортні вертольоти призначені для швидкої перевозки військ, різноманітного військового майна в райони бойових дій, виконують завдання санітарного транспорту. Вони мають більш великі розміри, значно нижчу швидкість руху та маневреність. Транспортні вертольоти не мають броньованого захисту тому вони не захищені від вогню противника.

Досвід бойових дій визначає, що механізовані підрозділи для боротьби з низько літаючими цілями здатні разом з вогнем із зенітної артилерії успішно використовувати вогонь із стрілецької зброї. Для успішної боротьби з низько літаючими повітряними цілями противника треба знати їх бойові характеристики, пізнавальні знаки та тактику дій, а також правила стрільби по повітряних цілях. Відрізнити державну належність літаків та вертольотів надають можливість розпізнавальні знаки (знаки позначення). Вони мають вигляд геометричних фігур (кіл, квадратів, ліній, зірок та хрестів). Розпізнавальні знаки наносяться на крила, бойову поверхню фюзеляжу та хвостову частину .

Пізнавальні знаки літаків іноземних армій.

Найбільш ймовірна дальність відкриття вогню із стрілецької зброї по літаках та вертольотах на висоті не більше 400 м дорівнює 500-600 м. Приціл у всіх випадках ставлять «5» або «П». Стрільба ведеться двома способами загороджувальним та супроводжувальним.

Ведення вогню по літакам та вертольотам загороджувальним способом.

Загороджувальний спосіб стрільби застосовується по цілях, швидкість польоту яких перевищує 150 м/с. При цій швидкості величина випередження досягає декілька десятків корпусів літака; визначити його зорво дуже важко. Сутність загороджувального вогню у тому, що попереду за курсом руху літака завчасно утворюють зону загороджувального вогню, таким чином, щоб забезпечити пересікання трас куль із ціллю. Для відкриття вогню зброя спрямовується вгору, в точку на передбаченому шляху руху цілі. Вогонь відкривається, коли до цілі буде 800-900 м. При цьому зброя утримується в одному положенні до виходу цілі із зони загороджувального вогню. Якщо видно траси своїх куль поблизу цілі, то не закінчуючи стрільбу, переносять зброю у бік цілі до зіткнення з нею трас куль.

Супроводжувальний спосіб стрільби застосовується по повільно летючих повітряних цілях (вертольотах, транспортних літаках, парашутистах). Сутність його полягає у тому, що стрільці-автоматники (кулеметники), переміщуючи зброю,

безперервно утримують лінію при прицілюванні попереду цілі за її курсом на величину розрахованого випередження та роблять довгу чергу у момент найбільш точної наводки зброї.

Величина випередження при фланговому русі цілі визначається за формулою:

$$S = V \times t,$$

де V швидкість польоту цілі (м/с),
 t - час польоту кулі (с)

Практичне випередження визначають зорово. На відстані до 500м воно дорівнює 60-80м (п'ять-сім корпусів цілі) стрільбу по повітряних цілях ведуть лежачи, з коліна, стоячи (мал.19), а також при веденні бою в обороні із окопу.

Вогонь відкривається самостійно або за командами командира відділення:

Наприклад:

«По літаку, п'ять, сім фігур вперед, загороджувальним, довгими-Вогонь»

Положення для ведення вогню по повітряних цілях:
а - лежачи; *б* - з коліна; *в* – стоячи.

Тренування у відбитті авіації противника.

Перед тим, як приступити до тренування, треба звернути увагу учнів на те, що авіація, як показує практика бере безпосередню участь у військових (конфліктах) діях. Тому кожен солдат повинен знати, як боротися з нею.

Спочатку нагадує, що за сигналом (командою) „ПОВІТРЯ” солдат готується для ведення вогню по літакам і вертольотам противника. Вогонь по повітряним цілям відкривається за наказом командира.

Наприклад: «Взвод, Повітря, на дві години від основного напрямку (сектору) стрільби, загороджувальним, (приціл) 4, ВОГОНЬ».

При цьому згадавши, що за командою «Повітря» треба прийняти виготовлення для відбиття повітряного противника, а саме:

- 1.-від переднього краю (окопу),
- 2.- від задньої стінки окопу.

Нагадав, показав, потренував, вказав недоліки, тренує у виконанні прийому.

III. Заключна частина

1. Нагадати тему заняття і довести, як досягнута його мета.
2. Відзначити кращих, звернути увагу на загальні недоліки.
3. З'ясувати рівень засвоєння навчального матеріалу.

Питання для контролю рівня засвоєння матеріалу:

1. Що заноситься до журналу спостереження ?
2. Яка подається команда для ведення вогню по літаку ?
3. Який порядок доповіді спостерігача про виявлену ціль ?

4. Дати відповіді на питання студентів.

5. Дати завдання на самопідготовку:

- вивчити вимоги до вибору, обладнання і маскування місця для ведення спостереження з підручника «ЗВ» ст. 218;
- проаналізувати порядок визначення положення виявлених цілей та порядок доповіді про результати спостереження;
- викреслити журнал спостереження;
- проаналізувати організацію проведення уроку з розділу «Тактична підготовка» ;
- проаналізувати методіку проведення уроку з розділу «Тактична підготовка» за програмою предмету «Захист Вітчизни»;
- прочитати підручник ЗВ 10-11 клас стр.218-222;
- Робота в бібліотеці КВП по накопиченню навчального матеріалу.

6. Указати час та місце проведення наступного заняття.